

De voetballer die niet
terugkeerde naar
Berlijn

Thriller aan weerszijden van de
Muur

De voetballer die niet
terugkeerde naar
Berlijn

Thriller aan weerszijden van de
Muur

Luuk Oost

Schrijver: Luuk Oost
Coverontwerp: Luuk Oost
ISBN: 9789464057775
© Luuk Oost
4e druk november 2023

Halverwege de straat loopt een onzichtbare grens. Hij voelt precies waar die grens zich bevindt. Daar begint een ander territorium. Iets waar je niet zomaar mag komen. Daar ga je niet overheen. Want dan kom je te dichtbij. Nee, afstand is goed. Gedachteloos kijkt hij uit het raam van zijn auto. Het is donker. In de flat schuin voor hem zijn geleidelijk de lampen in de woonkamer aangegaan. Hij weet precies waar hij moet kijken. Daar brandt nu ook licht. Hij hoopt dat het goed gaat met haar. Controle. In zekere zin beschermt hij haar. Hij houdt de wacht, nee, hij belaagt haar niet. Zeker niet. Hij biedt bescherming. Zijn hoofd is vol van haar. Soms wordt hij er gek van. Echt dichtbij is hij nog nooit geweest. Toch past hij op. Die drang heeft hij. Dan kan hij niet thuis zijn. Dan moet hij hier staan. Alsof hij haar met onzichtbare draadjes kan besturen. Kan voorkomen dat er iets ergs gebeurt. Controle. Want er loeren gevaren. Dat weet ze niet. Maar er is overal gevaar. Hij neemt een hap uit zijn boterham. Hij hoopt dat het licht zo aanblijft. Dat is normaal. Als het straks vroeg uit zal gaan, wordt hij onzeker, zenuwachtig. Want dan is er iets aan de hand. Dan gaat het anders. Dat is niet goed. Controle. Dan wordt het heel druk in zijn hoofd. Misschien zelfs een beetje paniek. Hij wil zo graag weten wat er gebeurt. En of dat goed gaat. Van elke minuut in haar dag probeert hij zich een indruk te vormen. Hij hoopt dat ze geen gekke dingen doet. Hij kent een beetje haar routine

in de week. Dat is geruststellend. Als ze maar dezelfde vertrouwde dingen doet. Dan weet hij waar hij aan toe is. Controle. De boterham smaakt niet. Hij frommelt hem weg. Slokje water uit de thermoskan. Ja, hij is goed voorbereid op de wacht. Hij moet wel.

Berlijn, 12 maart 1991

Snerpende beltoon. Slaperig tast een hand naar de telefoon. Het is half maart, vroeg en de zon is nog ver weg. 'De klus is eindelijk geklaard', aan de andere kant een hese stem. En direct wordt de verbinding verbroken.

Elders in Berlijn wordt hoofdinspecteur Thomas Engel wakker. Dit is wat hij al jaren doet. Zes uur ontwaken, zijn ontbijt maken, twee koppen koffie, de was -en scheerrituelen, aankleden en dan naar het zesde district. Nu gaapt hij, rekt zich uit en bedenkt dat dit zijn laatste dagen voor een korte vakantie zijn. Tram vanaf de Buschallee hoek Sulzfelder Straße en bij het S Bahnhof Hohenschönhausen eruit, Te voet verder richting verveling, misdaad en meer koffie. Een kleine gedrongen man, breed gezicht met een naar verhouding kleine kaak, stoppelig kort donker haar, krachtige donkere ogen en slanke opvallende handen.

Hoe bedenk je het. Een politiebureau aan de Pablo Picasso Straße..Een meer in zichzelf gekeerd gebouw is nauwelijks voorstelbaar. Je vraagt je af hoe dit gebouw betrekkingen met zijn omgeving kan onderhouden. Hoewel, merkt Engel verbaasd op, de omgeving nu toch wel krachtig betrekkingen met het politiebureau wenst te onderhouden. Aan belangstelling geen gebrek. De ingang naast het afwerende kleine trapje staat vol met wagens met

schotelantennes op het dak. Mensen gesticuleren druk, praten tegen elkaar en in microfoons.

Dergelijke taferelen kan de hoofdinspecteur zich niet herinneren.

Bovenaan de trap naar de ingang ziet hij de hoofdcommissaris. Op onbeholpen wijze probeert deze de aandacht van Engel te trekken. Met als gevolg dat de menigte zich nu direct tot de hoofdinspecteur wendt. Dat is niet waar Thomas Engel op zit te wachten. Hij trekt een sprintje en komt achter het gebouw. Daar ziet hij collega Ruth en wenkt haar snel de nooduitgang achter te openen. Buiten adem stormt hij binnen en kreunt, 'wat is er in godsnaam aan de hand?'

Ruth zegt niets, maar schakelt de beeldtekst op de televisie aan. Engel leest, vloekt en begraaft zijn hoofd tussen zijn handen en zijgt neer aan de tafel. Ruth zwijgt, Thomas Engel houdt ook zijn mond. Hij gaat niet met vakantie. Zoveel is nu wel duidelijk., Het verleden achtervolgt hem en hij slaagt er maar niet in dat van zich af te schudden. Thomas Engel, een ouderwetse politieman met veel problemen. Geboren in 1948. Opgegroeid in Friedrichshain aan de Proskauerstraße. Zijn ouders sloten zich aan bij de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED) in de DDR, maar behoorden niet tot de gestaalde kaders. Zijn vader werkte in kleine ambachtelijke meubelbedrijfjes. Thomas genoot van zijn ouders de nodige vrijheid, maar moest wel lid zijn van de

jongerenbeweging van de SED. Dat gaf hem ontegenzeggelijk enige privileges. Hij doorliep de vakschool voor politie in Neustrelitz en behoorde tot de geselecteerden voor de officiersopleiding in Berlijn Biesdorf. Hij bracht het tot inspecteur en in 1976 tot hoofdinspecteur in Berlijn, hoofdstad van de democratische sector, bij de Volkspolizei. Vanaf 1973 tot 1989 werkte hij bij het Polizei Präsidium aan de Hans Beimler Straße in Berlijn. Bij de éénwording van Duitsland behoorde hij tot de kleine groep voormalige Volkspolizisten die bij de Bundespolizei een baan kreeg aangeboden. Het moet gezegd, hij is niet altijd eenvoudig in de omgang, maar er zijn verzachtende omstandigheden. Vele jaren werkte hij in de DDR onder ingewikkelde verhoudingen. Speuren naar de waarheid in een politiek ideologisch geleide staat is niet zo eenvoudig. De waarheid delft wel eens het onderspit. Daar moet je tegen kunnen. Nou, dat had hij geleerd.. Soms had hij de feiten even naast zich neergelegd om zelf te overleven.

En nu, op deze ijsskoude ochtend in het zesde politiedistrict, dringt zijn verleden zich hinderlijk op. Hij zucht en vraagt: 'Waar?' Ruth kent haar collega als weinig anderen. Ze weet, in de ochtend moet je volstaan met kleine aanwijzingen en weinig woorden. 'In de parkeerkelder staat een dienstauto gereed. Deze brengt je er naar toe. Onze mannen zijn al ter plekke.' Thomas knikt kort en pakt zijn

overjas. Beneden stapt hij achterin en de auto rijdt direct weg. Schraal staan de flatgebouwen afgetekend tegen een schemerige achtergrond. Het is Berlijns koud. Zwijgend kijkt hij uit het raam. De gemoedstoestand van de hoofdinspecteur houdt gelijke tred met de temperatuur buiten. De dienstauto overbrugt snel de bijna vijf kilometer en leidt hem vlak langs zijn appartement dat hij zojuist heeft verlaten. Het laatste stuk van de Buschallee tot aan de Weißensee kan hij wel dromen. De trambaan middenin, de lange strakke huizenrijen aan weerszijden en het naderende park aan het einde. De laatste drukke kruising wordt genomen en dan rijdt de auto het park in. De toegangsweg buigt sterk af richting het meer en maakt nog een slingerende en dalende lus tot aan de oever. Daar is de afzetting van de politie en daar stapt Thomas uit. Het is dubbel guur aan het water. Vochtflarden slaan in zijn gezicht, Boven het meer ligt een dun vliesje mist. Alles daarboven trilt zachtjes op de mist en krijgt iets vergankelijk. Thomas loopt naar rechts, richting een klein paviljoentje annex badhuis dat van hout is opgebouwd. Het verf bladdert van het hout en het gebouwtje straalt een grimmige afstandelijkheid uit. Nee, hier moet je nu niet zijn. Die keuze is niet meer op voorraad voor diegene die Thomas verwacht aan te treffen in de allerijl opgezette vierkante tent, op de oever, even voor de waterlijn. Op het harde zand hoort hij zijn

voetstappen. Dat heeft iets lugubers. Rond de tent is het bedrijvig. Onderzoekers, mannen en vrouwen lopen in en uit en zeulen dikke koffers met zich mee. Thomas slaat het tentdoek half opzij en gluurt naar binnen. Twee grote sterke lampen belichten van boven een gestalte zonder duidelijke contouren op de grond. De kleding zit half los, de persoon ligt ongemakkelijk op de zij en juist op dit moment buigt een forensisch arts zich over het hoofd. Anderen maken foto's en bekijken het zand. Op het tentdoek vormt zich condens en Thomas ziet om zich heen wolkjes adem van collega's. Hij rilt en trekt de rits van zijn jas wat verder omhoog. Hij groet enkele collega's die hem zwijgend doorgang verlenen naar de gestalte op de grond. Thomas bukt en staat snel weer op. Hij heeft al teveel ellende gezien, De praktijk van een hoofdinspecteur kan hem gestolen worden. De arts kijkt hem aan. 'Ken je hem?' 'Ja', zegt Thomas, 'sinds kort.'

Eerder in 1987

Berlijn, 7 april 1987

De rechterhand in de broekzak balt zich tot vuist en ontspant zich. En nog een keer. Samenknijpen en weer los. Onophoudelijk, alsof de elasticiteit van de hand getest moet worden. Spanning, ontspanning. Stefan Warnke kijkt uit over het kleine parkje aan de voet van de flat aan de Zechliner Straße. De dag komt traag op gang. Het kleine winkelcentrum aan de overkant ligt er nog half schemerig en stilletjes bij. Ingrid roept vanuit de slaapkamer, 'hoe laat word je gehaald?' 'Elk moment' antwoordt hij en pakt zijn grote voetbaltas uit de kast in de gang en slingert deze over de schouder. Hij bekijkt zichzelf in de spiegel. Een man, midden twintig, opbollend donker bros haar, een afgetekend gezicht met een opvallend brede neus. Zijn jasje hangt losjes naar beneden, zijn broekspijpen vallen losjes op de voeten. Slecht geslapen, slordig geschoren, Dit wordt een afscheid zonder afscheid.

Onhandig schuift hij de grote tas met lange banden van de schouder. Hij werpt een snelle blik in de kinderkamer. Elsa slaapt nog. Tempo nu. Hij omhelst Ingrid. 'Ik neem een mooie tas voor je mee.' Ze knikt en laat hem gaan. Hij neemt de trap naar beneden. De Wartburg model 353 van medespeler Mathias Herkenhoff komt piepend, ronkend en krakend de Zechliner Straße in. Een wagen die in deze buurt opzien baart. Het portier ter rechterzijde wordt

opengeworpen en uitnodigend wordt Stefan gewenkt. De tas op de achterbank en behendig keert Mathias de wagen en rijdt richting Lenin Allee. Op weg naar het Sportforum waar de BFC Dynamo de spelers verzamelt.

Mathias kijkt naar links. Stefan kijkt uit het raam maar ziet niets. Deze weg in Berlijn kan hij dromen. Het is het tot beton geworden DDR arbeidersparadijs. De eentonigheid en massaliteit druipen van de gelijkvormige flats af. Dit is het recept dat de Sozialistische Einheitspartei Deutschlands uitschrijft voor geluk. De tweetakt motor zorgt voor een rookpluim in dit reële socialisme, ook wanneer Mathias rechtsaf de Ho Chi Minh Straße opdraait. De rit is kort. Bij de ingang van het sportpark wacht de rood-witte spelersbus. 'Een uitgeleide door de top zit er vandaag zeker niet in' mompelt Stefan wanneer hij de auto uitstapt. Niemand hoort hem. Het grind knispert onder zijn voeten terwijl hij met sporttas naar bus en bekertjes koffie loopt. Hij pakt een volle beker, slurpt aan zijn koffie en warmt zijn handen aan de hete beker. Kijkt om zich heen. Vertrouwd beeld dit. Kringetjes van medespelers, kleine gesprekjes, gelach. In de verdere omtrek de verzorger, de coach en de teambegeleider. Staan wat afzijdig, roken een sigaretje. Stefan neemt dit alles op. Zijn waarnemingsvermogen draait op volle toeren. Is

alles zoals te doen gebruikelijk? Of zijn er afwijkingen?

'Goeie goal, man', Norbert Wagner stompt hem tegen de schouder. 'Die van jou dan, die was zo snel, ik wist niet dat we al begonnen waren' zegt Stefan. 'Wist die doelman ook niet' lacht Norbert. 'Trouwens ik zou willen dat het socialisme ons per doelpunt betaalt, dan kunnen we na die 10-0 van zaterdag tegen Zwickau wel even vooruit.' Stefan haalt de schouders op, 'Kaiserslautern is andere koek' en legt zijn tas in de benedenruimte van de bus. Hij neemt plaats aan het raam en ziet zijn teamgenoten instappen. Dan gaat er een kleine schok door hem heen. Er stappen mannen in pak in. Altijd mannen in pak. Ruim vallend, schuine zakken in de colberts en strak geknoopte shirts. De gezichten zijn zo'n beetje het DDR gemiddelde. Je sluit je ogen en je zou niet weten hoe je ze zou moeten omschrijven. De grens tussen deze gezichten en hun omgeving is nauwelijks te trekken. Maar ze zitten wel in de bus. En gedragen zich zo nonchalant dat het niet meer nonchalant is. Hij bedenkt zich dat vanaf nu de situatie is gewijzigd. Het is alsof hij op een knop drukt die hem onafwendbaar van zijn huidige leven gaat verwijderen. Het zweet breekt hem uit. Hij kan niet meer terug. De teambegeleider telt de aanwezigen en geeft het sein tot vertrek. De vertrouwde buschauffeur, Frank, schakelt en laat de bus stotend vertrekken.

Zuidwaarts. Monotoon dreunt de motor. Zo'n reis is waardeloos, denkt Norbert Wagner, de getalenteerde goaltjesdief van BFC. Uren zit je vast in de bus en naarmate de vrijheid buiten toeneemt, wordt de waakzaamheid binnen groter. Norbert Wagner, smalle kaaklijn, spiedende staalharde donkere ogen, lange bakkebaarden, sluik achterwaarts vallend donker haar, licht omhoog krullende clowneske wenkbrauwen. Loopt ietwat houterig over het veld maar is zo sluw. Afgelopen zaterdag scoorde hij al na 2 minuten. Hij gedijt in het snelle fysieke spel van de BFC. Zal de reden zijn geweest dat Eric Mielke, de baas van de veiligheidsdienst en van de BFC, hem vorig jaar van Dynamo Dresden heeft weggeplukt. Tot frustratie van de Dresdenaren. Maar die strijd was ongelijk. Mielke krijgt altijd zijn zin. En als dat niet goedschiks gaat, dan gooit hij intimidatie in de strijd. En de chef van de veiligheidsdienst heeft heel veel om mee te intimideren. Zuidwaarts. Bij Eisenach West gaat de BFC bus de Duits-Duitse grens over. Hier klampt Stefan Warnke zich even aan vast. Dit is zijn geboortestreek, hier wonen zijn ouders. Thüringen, het Thüringer Woud, Eisenach met het grote Luther standbeeld en de Wartburg. Herinneringen. Stefan verlegt zijn gedachten niet al te ver in de toekomst. Nu is het heden wel even prettig. Mathias Herkenhoff kijkt juist wel uit naar dat wat komen gaat. Hij voelt zich prettig bij de BFC. Daar was

direct een klik. Hij houdt van de duidelijkheid, de strakke spelopvatting en de kleine privileges voor de spelers. Hij genoot zijn opleiding bij de veiligheidsdienst, maakte indruk en trad al snel toe tot de elitebrigade Felix Dzerzhinsky. En toen lag de stap naar de BFC erg voor de hand. Hij klom op via de eigen gelederen. De BFC past bij zijn talent. Ontregelen van het spel van de tegenstander. Tackelen, tegenhouden, soms provoceren. Het gaat hem goed af en het gaat hem goed. Hij woont alleen in een flatje in Lichtenberg. Met de kat Honecker. Verder zuidwaarts. De mannen in pak hebben geen naam en zitten verspreid in de bus. Ze praten niet, observeren en regelen de overgang bij de grens. Eén zit vooraan links bij de chauffeur. Gezicht met de nodige vouwen, week slap mondje, borstelig rossig haar, vlassig klein snorretje en smalle schouders. Waarschijnlijk is hij niet slim, maar evenzo waarschijnlijk is hij wel gevaarlijk. Net zo als zijn drie collega's in pak is hij belast met de veiligheidssituatie rondom deze trip naar het Westen. De maandag voorafgaand aan de trip waren ze ontboden. Tussen de Normannenstraße en de Gotlindestraße. Niet bij de generaal zelf in Haus 1. Wel bij een overste van hoofdafdeling 2 van de veiligheidsdienst die uit zijn naam sprak. Ze troffen hem in één van de gebouwen in het enorme gebied in Berlijn Lichtenberg dat de veiligheidsdienst in beslag neemt. De overste wond er geen doekjes om.

'Het imperialisme ligt op de loer', sprak hij met schrille stem, De vier stonden zwijgend voor hem. 'De klassenvijand laat geen middel onbepoefd om onze socialistische staat te ondermijnen. Het spreekt vanzelf dat onze voetballers daartegen in bescherming moeten worden genomen.' Ja, dat is voor de vier officieren ook geen discussiepunt. En van hen wordt verwacht dat ze de BFC voetballers tijdens de trip naar Kaiserslautern afstand laten bewaren tot de klassenvijand, het slechtere Duitsland. 'Is dat duidelijk?' De vier knikken. Daarover bestaat na dit in droge beschuikruimels gedompelde betoog geen misverstand. En daarom zitten deze mannen in pak nu in de bus en spieden ze waakzaam in het rond.

Nog verder zuidwaarts. De wereld buiten vormt nu, achter glas, geen directe bedreiging. Het gevaar zit eigenlijk veel meer in de hoofden van de spelers. Wie laat zijn gedachten afdwalen naar dat andere Duitsland? Hoe valt dat te controleren? Op alle spelers is gisteren ingesproken door de club chef en een generaal majoor van de veiligheidsdienst. De spelers is duidelijk gemaakt dat dit een prestigie duel is. Het is een krachtmeting met internationale implicaties tussen het socialisme en het kapitalisme. BFC moet laten zien dat de DDR in een teamsport op internationaal niveau meetelt. Bij de individuele sporten had de DDR zich al eerder bewezen. Bij het voetbal viel dat allemaal wat tegen. Vroege

uitschakeling in de Europa Cup en matig voetbal. En daardoor kwam voetbal op de politieke agenda. En de vorm van een belangrijke speler werd onderwerp van gesprek in de DDR ministerraad. Stefan Warnke kijkt uit het raam en ziet na ruim 6 uur rijden de buitenwijken van Kaiserslautern naderen. Met zijn vorm zit het wel goed. Maar in de kop... Hij leunt tegen het koele glas en beziet het vrije westen. Kaiserslautern is een stad van fabrieken en industrie en met lange wegen naar het centrum. Zo lang dat hij ergens de moed verliest. Als het zo lang duurt om ergens aan te komen, hoe lang duurt het dan wel niet om ....Hij zwijgt, durft het zelfs niet binnensmonds uit te spreken. De bus stopt aan de stoepwand van het Savoy Hotel. De mannen in pak staan al buiten, bijna voordat de bus helemaal is gestopt. Stefan stapt niet als eerste uit. Hij schat van achter het raam de situatie in. Dat is ook hoe hij voetbalt. Een pass of een stap vooruit denken. Waar komt die afvallende bal, welke beweging maakt onze spits? Hij speelt voetbal op intuïtie. Dat is ook waarom hij al drie keer voor het nationale elftal van Oost-Duitsland speelde. Hij brengt het onverwachte en dat is in het stijve systeemvoetbal van de DDR nuttig. Maar hier, nu bij het hotel in Kaiserslautern, verkrampt hij. Hij durft niet te vertrouwen op zijn intuïtie en ziet een overtal aan problemen. Bij wijze van spreken springt de bal van zijn voet en hij verspeelt het moment. Hij begeeft zich naar buiten

en voegt zich bij spelers die wachten tot uit het laadruim de sporttassen worden aangereikt. Er worden handen geschud met vertegenwoordigers van Kaiserslautern.

Bij de receptie van het hotel ontvangen de spelers de kamersleutels. Stefan en Mathias delen een kamer en één sleutel. Ze kunnen enkele uren rusten en worden om vijf uur aan het diner verwacht. Dat zal een maaltijd in beperkt gezelschap zijn. Na afloop van de wedstrijd zal er gelegenheid zijn een drankje en een hapje te nuttigen met spelers en officials van de FC Kaiserslautern. Al met al, een beperkt programma. De vertegenwoordigers van de socialistische republiek willen niet al te veel complicerende plichtplegingen. Stefan en Mathias inspecteren kort de hotelkamer. Sfeervol is anders. Deze kamer is functioneel ingericht en bevat naast twee bedden een ruime badkamer, een formica bureau met stoel ervoor, een kleine tafellamp en twee bedlampjes. De buitenwereld wordt gefilterd door vitrage binnengelaten en daarvoor hangen donkere zware geen licht doorlatende gordijnen. Standaard. Evenals het uitzicht. Een kleine binnenplaats waar de keuken van het hotel op uit komt, waar een kleine fietsenstalling is en waar de spiraalachtig naar beneden leidende noodtrap eindigt. Aan de binnenkant van de deur hangt een overzicht van de vluchtroutes. Die zien er nogal

onbegrijpelijk uit en zullen in geval van een brand niet noodzakelijkerwijs tot redding leiden.

'Ik kijk nog even beneden.' Mathias knikt, 'wat ga je doen?' 'Kan niet rusten, moet de benen nog even strekken, ben zo terug.' Stefan opent de deur, 'blijf jij hier, we hebben maar één sleutel.' Mathias strekt zich uit op bed en knikt, 'is goed.' Stefan sluit de deur achter zich, kijkt snel om zich heen en slaat rechtsaf. Richting deur waarop een zwak lampje flikkert, nooduitgang. Hij licht het hengsel op en opent de deur. Hij laat de deur aanstaan. Linksaf voor hem ziet hij een plateau van draadstaal. Daaraan bevestigd ziet hij de noodtrap verpakt in een soort koker. Zijn hart klopt in de keel. Hij hurkt en probeert de precieze ligging van de trap te achterhalen. Zo te zien loopt de trap pal langs een aantal hotelkamers, waarvan nu de gordijnen gesloten zijn. De trap eindigt op een meter of vijf van de keukendeur die iets open staat. Ook hoort hij uit de keuken flarden van een gesprek. Daar gaat een vage dreiging vanuit. Stefan ziet een in een zwarte colbert gestoken arm de deur verder openen en vangt op 'enige', 'vanuit kamers', 'of nog andere?' Stefan vermoedt wat er nu komen gaat, en sluipt gehaast terug door de nooduitgang. Hij sluit de deur niet direct, vreest dat dat enig geluid maakt. Hij wacht tien tellen en duwt dan het hengsel weer omlaag en vast. Hij keert terug op de hotelgang. Kijkt om zich heen en begeeft zich naar de

trapingang naast de lift. Hij gaat snel de treden af naar beneden en komt daar in de hotellobby uit, direct naast de lift. Hij begeeft zich naar een zitje van vier zwart leren stoelen en neemt daar plaats. De draaideur naar buiten is op een meter of tien afstand. Stefan ziet dat pal naast de draaideur een man in pak zit. Deze let zo nadrukkelijk niet op de deur, dat je zeker weet dat hij de deur naar buiten in de gaten houdt. Hij leest de Bild. Stefan voelt paniek opkomen. In de DDR is de inperking van privacy en vrijheid zo alom tegenwoordig dat je er eigenlijk niet meer zo over verbaast. Maar hier, in het vrije westen verwacht je iets anders aan te treffen. Maar nu krijgt hij het beklemmende gevoel dat hij in een capsule is afgeschoten naar West-Duitsland en op eenzelfde wijze weer retour gaat. Het is bijna niet mogelijk je af te zonderen of contact te maken. Privacy bestaat niet. Maar goed, de situatie is verkend en komt overeen met de verwachtingen. Loom keert hij met de lift terug naar de hotelkamer. Mathias rust. Rusteloos ijsbeert Stefan door de hotelkamer. Er staat een telefoon op het bureau. Hij aarzelt, maar durft de telefoon niet te pakken. Niet opvallen nu, hou je gedeisd. Wat je ook doet, het wordt ergens onderschept. Hij probeert op bed te rusten, de gedachten te verzetten. Denkt aan de aankomende wedstrijd, de te verwachten tegenstander. Probeert zich een indruk te vormen van het spel van de FC Kaiserslautern. Maar zijn

gedachten blijven niet op één punt. Onbestemd fladderen zijn gedachten rond. Naar de Zechliner Straße, Elsa in haar bedje, zijn vrouw, maar ook naar de mannen in pak, zijn medespelers. De kwestie is, wie kun je vertrouwen?

Kaiserslautern, 7 april 1987

Stefan droomt onrustig. Tussen droom en diepe slaap staat het wakker worden. Het is een kort oppervlakkig slaapje, zo één waar je niet van uitrust. Jaloers kijkt hij naar Mathias die ogenschijnlijk kalm slaapt en zo wel zijn rust pakt. De klok tikt en brengt de avondwedstrijd tegen de FC Kaiserslautern onafwendbaar dichterbij. Om half vijf nuttigt de ploeg een pastamaaltijd beneden in het restaurant. De stemming is gespannen. Iedereen voelt dat de wedstrijd over prestige gaat. Dat verschaft aan de wedstrijd een extra dimensie. En niemand kan precies voorspellen wat de gevolgen van winst of verlies zullen zijn. In zekere zin staat het prestige van het DDR voetbal op het spel. Nee, zelfs van de DDR staat. Voetbal en staatsbelang. Een mengsel met complicaties. BFC Dynamo, de nummer drie van de DDR, moet zich toch kunnen meten met een subtopper uit de West-Duitse competitie? De statistieken spreken echter niet in het voordeel van DDR ploegen die over de grens spelen. Internationaal staat het DDR voetbal er niet zo goed op. Dat zal ook de reden zijn geweest dat voetbal een kwestie van staatsbelang werd. De topspelers uit de competitie, de DDR Oberliga, worden in 1970 bij elkaar gebracht in enkele teams. Het zijn, toeval of niet, vooral de teams van de veiligheidsdiensten, het leger en de politie, die daarvan profiteren.

Terwijl andere ploegen, bijvoorbeeld de teams die voortkomen uit de DDR industrie, worden leeggehaald. Dat zet kwaad bloed. De zo gevormde topteams zijn weinig populair. De maaltijd loopt ten einde. De teambegeleider vraagt aandacht. 'We gaan zo richting stadion, we hebben tijd genoeg om ons daar rustig voor te bereiden. Over vijf minuten hier terug met de sporttassen. En vergeet niet, ik zeg het nog maar eens, na de wedstrijd hebben we hier in het hotel een gezamenlijke bijeenkomst met de FCK.' Stefan pakt samen met Mathias de lift en binnen enkele minuten zijn ze met sporttas in de hotellobby terug. Buiten zet de schemering langzaam in. De bus staat aan de stoeprand. Een ritje van niks. Even ten zuiden van het spoor ligt de Betzenberg; het traditierijke stadion van de FC Kaiserslautern. Nauwelijks een kilometer en het stadion dient zich al overtuigend aan. Toe maar, denkt Stefan, dat is wel een bouwsel. Hoog prijken de tribunes boven de nabijgelegen wijk uit. Hoekig hard en hoog in beton afgewerkt op de kruising van de lange met de korte zijden. Onlangs is de oostelijke tribune vernieuwd en de westelijke aangepast. Het is een ontmoeting van twee werelden. De kleine bescheiden woningen naast dit massieve stadion worden letterlijk maar ook figuurlijk in de schaduw gesteld. Is de Betzenberg een onneembare veste? Veel gebeurt er nu nog niet. Rondom het stadion is het rustig. Een goed gevuld

maar niet uitverkocht stadion, dat is begeleiders van de BFC meegedeeld. Kaiserslautern vindt de BFC dan wel interessant, maar de doorsnee supporter heeft kennelijk andere prioriteiten. Het maakt Stefan niet veel uit. De bus wordt naar de spelersingang aan de zijkant gedirigeerd. En daar is een route met hekken afgezet waarlangs de BFC spelers het stadion kunnen betreden. De royale entree, de luxueuze fauteuils, de trappen omlaag en omhoog; het is even anders dan Hohenschönhausen. Een groot portret van Fritz Walter naast de ontvangstbalie. De spelers kunnen rechtsaf een lange gang in en op het einde bevindt zich de kleedruimte voor de gasten. Ze gooien hun tassen op de banken en keren terug naar de entree en lopen dan rechtdoor richting veld. Er worden wat deuren geopend, hekken opzij geschoven en daar betreden ze de grasmat.

Geur van het gras, grootte van het speelveld, de hoogte van de tribunes, allemaal indrukken. Maakt onderdeel uit van de voorbereiding op de wedstrijd. Met de handen in de zakken lopen Stefan en Norbert naar de middenstip. Ze kijken omhoog. De stadionverlichting is aan. Het speciale gevoel van een lichtwedstrijd bekruipt beide spelers. Ze zonderen zich af van de overige spelers. De begeleiders zijn helemaal ver weg. De mannen in pak zullen niet snel het veld betreden. De meest vertrouwelijke plek in het stadion is

hoogstwaarschijnlijk de middenstip. Precies daar waar de spelmaker en spits nu staan. 'Wat ga je straks na de wedstrijd doen?' vraagt Norbert. 'Hoe bedoel je?' 'Knijp je er tussenuit, ga je aan de zuip, of bestel je een meid?' 'Aha, zo bedoel je, geen idee eigenlijk. Misschien wel weg.' Stefan heeft het gevoel dat hij een balletje opwerpt. Norbert reageert niet verbaasd. 'Zal lastig zijn, we staan onder toezicht' en hij draait op de middenstip 360 graden in het rond. Aan zijn gezicht valt niets af te lezen. Stefan knikt. 'Denk je in, de Bundesliga, Kevin Keegan, Klaus Toppmöller, Manfred Kaltz en deze stadions.' Stefan wijst breed naar de tribunes om hen heen. 'Kom, we moeten terug' zegt Norbert. Ze lopen naar de dug-outs aan de rand van het veld. Vreemd. Zo'n uitwisseling van losse gedachten, maar geen conclusies of verdere vertrouwelijkheid. Het voelt verre van bevrijdend. Beide mannen wisselen tot aan de kleedkamer geen enkel woord meer. Ze voegen zich in het gebruikelijke ritueel in de kleedkamer. De trainer geeft summier nog wat aanwijzingen. Hij maakt een losse en ontspannen indruk. Klaus Werner is een pragmatisch man. Min of meer bij toeval kreeg hij dit team in de schoot geworpen. Hij coachte tot dan toe kleinere teams. Kabelwerk Oberspree Berlin en BSG Motor Weimar. Teams die te lijden hadden onder het nieuwe beleid van concentratie van topspelers in de teams van de veiligheidsdiensten. Klaus Werner schikte zich in die

politieke onvermijdelijkheid. Zijn conformerende opstelling trok de aandacht in de hogere regionen van de partij. En zo had hij zomaar een gesprek met Erich Mielke. Deze vroeg hem op de man af hoe groot zijn ego was. Klaus Werner antwoordde daarop dat zijn ego zo groot was als de maatschappelijke omstandigheden toelieten. Nou, dit kon op instemming van de chef van de staatsveiligheid rekenen. Een door de politiek voortgestuwd team behoeft een trainer met bescheiden ambities. Maar, te midden van alle conformisme, zet Klaus Werner zijn spelers wel op de juiste posities. Frappant is vooral hoe hij Mathias Herkenhoff laat excelleren op het middenveld. Altijd de hindernis voor de tegenstander op weg naar het doel van de BFC. Herkenhoff stoort, onderbreekt en stelt zich in dienst van het elftal. Maar vanavond haalt Mathias niet zijn gebruikelijke niveau. Hij kan niet zijn stempel op de wedstrijd drukken. Maar ook andere kopstukken, zoals Stefan en Norbert, laten het afweten. Stefan slaagt er niet in zijn medespelers in kansrijke posities te brengen. Kansloos maar vooral roemloos staat de BFC met 1-4 achter tegen de FC Kaiserslautern. Over het krachtsverschil behoeft geen enkel misverstand te bestaan. Het voor driekwart gevulde stadion beleeft een lekkere voetbalavond. De DDR officials kijken chagrijnig toe hoe hun elftal in de vernieling wordt gespeeld. Dit komt hard aan. In grote sprongen daalt

op het veld en aan de zijlijn de stemming en daarmee ook de animo voor de gezamenlijke borrel in het spelershotel.

Klam en koud wordt het op de grasmatten. Begin april trekt de kou nog behoorlijk omhoog uit het gras.

Voor het DDR voetbal is dit een slechte avond.

Eindsignaal. De spelers willen zo snel mogelijk het veld verlaten. Na het eindsignaal begeven de BFC spelers zich richting kleedkamers. Stefan geeft de scheidsrechter een hand en loopt richting zijlijn.

Daar staat een hem onbekende man. 'Zie ik je zo nog?' Afwezig knikt Stefan. Weet eigenlijk niet wie dit is. Lijkt wel een official te zijn. Draagt een jasje met het embleem van de FC Kaiserslautern erop. Een opvallende blonde hardos sluit zijn hoofd af. En verder is hij bewust sportief gekleed. Een licht gekleurde pantalon, daarop dat blauwe FCK colbert en spitse bruine schoenen. Achterom kijkend ziet hij dat deze man naar de scheidsrechter loopt, hem een hand geeft en met hem oploopt naar de spelerstunnel. Het stadion stroomt verrassend snel en soepel leeg. In de kleedkamer is het stil. Dit was een hardhandige confrontatie. Zwijgend worden de voetbaltenues uitgetrokken, veters losgestrikt. Het is even geleden dat de BFC zo'n tik kreeg.

Onbestemd zijn nu de komende uren voor de spelers. Ze beseffen dat dit geen cadeautje voor de republiek is. Er zullen harde woorden vallen. Maar bovenal doet de grootte van het krachtsverschil pijn.

Uit het kamp van de begeleiders komt nog geen reactie. Dat is ook wel wat onheilspellend. Klaus Werner laat het even voor wat het is. Hij verlaat de kleedkamer en zoekt de begeleiders op in de ontvangstruimte boven de kleedkamers. Mathias is doodziek van de nederlaag. Hij kijkt in de kleedkamer om zich heen en ergert zich. Boos gooit hij zijn voetbalschoenen in een hoek. Vloekt hartgrondig en mompelt hoorbaar voor zich uit, 'zo komen we er niet mannen, kloten dit.' Niemand reageert. Stefan aan de andere kant van de kleedkamer, staat op en gaat onder de douche. Hij peinst over de man met de vreemde grote haardos, wat bedoelde die nou? Normaal neemt Stefan uitgebreid de tijd voor een douche. Nu is hij snel klaar, droogt zich af en verlaat bijna als eerste de kleedkamer. Linksaf buigt hij de gang in die naar de trap leidt, omhoog naar de ontvangstruimte. Hij hoort in de verte het geroezemoes.

Halverwege de gang beneden ziet hij de man met de opvallende haardos. Eigenlijk is hij niet verbaasd. Deze legt de vinger op de mond en wenkt Stefan naar een kleine ruimte. Stefan kan niet ontsnappen aan het dwingende gebaar van de man. Ze gaan door een deur en betreden een kleine ruimte met aan de wand een groot zwart bord, daaronder staat een bak met gekleurde fiches, rechts een klein bureau, en boven dat bureau een plank met zwarte mappen. Hij geeft Stefan een hand en stelt zich voor 'Peter

Steffendorff.' 'Jij weet wie ik ben', reageert Stefan. 'Zeker.' En Peter gaat verder 'misschien heb je mij een keer nodig. Ik begeleid bij thuiswedstrijden van Kaiserslautern de scheidsrechters, geef ze een drankje, wijs ze de weg en zorg dat het hen aan niets ontbreekt.' Stefan kijkt hem verbaasd aan. 'En wat kun jij voor me betekenen.' Peter reageert niet direct, kijkt peinzend de kleine ruimte rond en zegt dan: 'we stellen ons terughoudend op, maar we weten dat voetbal in de Bundesliga voor een aantal DDR spelers aantrekkelijk is.' Maar veel meer moet ik er nu niet over zeggen.' Hij overhandigt Stefan een visitekaartje en zegt, 'wie weet.' Direct daarna opent hij de deur en schuift Stefan behendig de gang op en houdt vervolgens enige afstand.

Verbluft gaat Stefan naar boven. Soepel manoeuvreert hij zich tussen wat teamgenoten door, haalt zich aan de bar een groot glas bier, blik om zich heen en zoekt aansluiting bij een klein groepje spelers van de FC Kaiserslautern. Hans Briegel knikt hem toe, 'voor ons een lekkere pot, maar jullie kunnen beter.' Stefan stoot het glas tegen die van de anderen aan, neemt een grote slok, en antwoordt, 'om eerlijk te zijn, denk ik dat niet. Volgens mij kunnen wij wel beter, maar zijn wij niet in staat jullie te verslaan. Of', en hij neemt wederom een grote teug, 'jullie moeten die dag slecht zijn en wij juist dan in topvorm. Nee, ik denk dat jullie competitie echt veel beter is dan die van ons. Kut. Ik

zie niet hoe dat snel anders kan worden.' Er valt een stilte. 'Misschien', gaat Hans Briegel verder, 'misschien', maar hij onderbreekt zichzelf en kijkt om zich heen en gaat op zachtere toon verder. 'Ik weet dat aan één van je collega's zojuist 50.000 DM handgeld is geboden als hij gaat spelen voor een club in de Bundesliga.' Stefan veinst verbazing, maar weet donders goed dat deze aanbiedingen vaker worden gedaan. 'Maar beter niet over hebben' zegt hij snel. 'Je weet maar nooit of iemand meeluistert.' Briegel knikt begrijpend en zoekt een neutrale vraag. 'Wat vond je van het stadion?' Stefan zoekt naarstig naar een passend antwoord, temeer omdat hij uit zijn ooghoeken waarneemt dat een man in pak het gezelschap nadert. 'Sfeervol, goed thuispubliek.' Het is balanceren op een dun koord zo. Haastig neemt hij afscheid van dit groepje tegenstanders. Hij realiseert zich dat dit spel van avances en toenadering snel kan worden opgevat als landverraad, ondanks dat hij niet de initiatieven neemt.

Mathias slaat alles van een afstandje gade. Hij laat zich de borrels goed smaken. Maar registreert veel van wat om hem heen gebeurt. Hij ziet, evenals in zijn spel, snel waar gevaar dreigt. Stefan Warnke wordt door de West-Duitse pers als de Oost-Duitse Beckenbauer gezien. Zal gek zijn als er hier geen belangstelling voor hem bestaat. Zojuist zag hij een piepklein rendez-vous tussen de scheidsrechter

begeleider van de FCK en Stefan. Beetje geheimzinnig. En nu is Stefan middelpunt in een groepje FCK spelers. Ziet er geanimeerd uit. Zal me benieuwen, denkt Mathias. Hij heeft al een tijdje een onbestemd gevoel over Stefan. Hij rijdt zo nu en dan met hem samen naar het Sportforum. Tijdens de autorit, hoe kort ook, wissel je voldoende uit. Dan krijg je een indruk. En, zo denkt Mathias, Stefan is niet in goede doen. Ook wanneer Mathias even binnenkomt bij de Warnkes thuis, voelt dat vreemd. Ogenschijnlijk klopt alles. De woning aan de Zechliner Straße is eenvoudig maar warm ingericht. Ook is het goed dat Ingrid daar is. Zij rangschikt de meubels, bestiert het huishouden, zorgt voor Elsa en lijkt de stabiele steun voor Stefan te zijn. Een profvoetballer staat onder grote druk. Ingrid helpt hem die druk te weerstaan. Maar toch. Maar toch, Stefan oogt ongelukkig. Dat zit misschien niet eens zozeer in de relatie of in de huiselijke omstandigheden. Het zou best kunnen dat Stefan zich niet aan het DDR proefvoetbal kan optrekken. Wanneer je dag in dag uit merkt dat 95% prestatie voldoende is, dat het bijboeken van winstpunten voor de competitie de wekelijkse routine is, dat veel tegenstanders op voorhand lijken te berusten in een nederlaag, dat je tegenstanders door de politieke leiding van de republiek worden ontdaan van hun beste spelers, nou, wanneer je dat allemaal optelt, dan sta je op het hoogtepunt van de carrière toch

ook met lege handen. Je bent op weg naar, ja, naar wat eigenlijk, dat gevoel. Waar kom je uiteindelijk uit? En zo ziet Stefan er geregeld uit. Hij combineert joviale stemmingen met periodes van berusting, gelatenheid, afwezigheid. En nu ook op deze trip. Mathias weet niet goed wat hij aan Stefan heeft. Norbert Wagner blijft lang nog in de kleedkamer. Hij heeft veel om over na te denken. De nederlaag, tja, had hij wel rekening mee gehouden. Maar zo kansloos! Als spits ben je afhankelijk van de passes van je medespelers. Nou, die waren er niet, ja, risicoloos in de breedte. Valt niets mee te beginnen. Stefan niet in goede doen. Dat scheelt ook nogal wat. Hij kent Stefan nu vanaf dit seizoen. Samenspel loopt goed, als mens kent hij hem niet zo goed. Anders dan Stefan is Norbert nog niet getrouwd, heeft geen kinderen. Woont alleen, in een flatje aan de Ribbecker Straße in Friedrichsfelde. En het moet toegegeven. Hij is daar wel wat eenzaam. Misschien moet hij ook maar een huisdier nemen. Een beest waar je alles aan kwijt kunt. Een stom beest. Maar die wel luistert. Maar Stefan. Norbert probeert hem wel eens uit. Test hem. Beetje plagerig zeggen dat de volgende stap wel de Bundesliga zal zijn. Hoe lang hij nog bij de BFC blijft....Stefan reageert daar niet op, geeft geen sjoege. Godsamme. Wat heeft hij zin in een sigaretje nu. Even paffen. Nou ja, hier niet zo gepast. Maar naar boven gaan, Hij zoekt zijn spullen bij elkaar, pakt alvast een pakje Karo, lekker

roken zonder filter. Wel even een shotje nicotine nodig. Man, man. Hij sluit de deur en gaat naar boven.

Klaus Werner heeft de ontvangstruimte inmiddels verlaten en is naar buiten gegaan. Knikte naar een man in pak, opende als vanzelfsprekend de deur naar buiten, ging naar rechts, de steile ijzeren buitentrap af en staat nu bij de spelersbus. Hij staat aan de schaduwzijde van de bus, de kant die niet beschenen wordt door lichtschijnsel vanuit het stadion. Kou trekt langzaam op. Hij rilt en pakt een klein flesje uit zijn binnenzak, neemt een grote teug, zucht diep, nog een teug. Allemachtig. Dit is niet best. Klaus vreest de reacties thuis. Hij is onverstandig geweest. Eigenlijk tegen beter weten in, heeft hij verwachtingen gewekt. Vorige week nog na de training. Een onbestemde knakker kwam langs. Zo één waarvan je op een kilometer ruikt dat die van hogerhand wordt gestuurd. Welke hogerhand is nooit duidelijk. Misschien zelfs wel door Mielke. Maar de boodschap was klip klaar. 'Hebben we een goed team? Zijn we opgewassen tegen een team uit de West-Duitse competitie? Wat denkt de coach ervan?' En, Klaus verwijt zichzelf nu dat hij wilde tevredenstellen. Terwijl hij weet dat zijn team best tekortkomingen heeft. En, stom, stom, stom. Hij heeft geen naam gevraagd. Hoe kun je zo dom zijn? En nu, zojuist na de wedstrijd in de ontvangstruimte, zag hij die vent weer. Was niet met

de bus meegereisd, loopt hier wel rond, komt niet even de 'kennismaking' hernieuwen. Vreemd. Hij doet ook alsof hij Klaus niet kent. Miezerig gedrag. En de kwestie is nu vooral, wat gaat die vent terug in Berlijn voor boodschap overbrengen? Klaus is er niet gerust op. Je weet niet wie je kunt vertrouwen. Je kunt je nooit onttrekken aan dat wijdverspreide wantrouwen. Hij bergt het flesje weer op. Kijkt om zich heen. Uitgestorven hier buiten. Misschien nu wel even tijd. Hij tast in zijn andere binnenzak. Boven in de ontvangstruimte worden de mannen verzameld. Glazen snel leegdrinken, sigaretjes uit en naar de bus. Via de officiële ingang lopen ze naar buiten. Stefan ziet nog net de coach achter de bus tevoorschijn komen. Wat heeft hij daar gedaan? Stefan is gespannen. Hij voelt in zijn broekzak. Het visitekaartje zit er nog. De bus stroomt snel vol, korte check of iedereen er is en vertrekt dan richting hotel. Daar is de FC Kaiserslautern bus gearriveerd, spelers en begeleiders lopen het hotel in en door naar de benedenzaal. De BFC bus wordt naar het terrein achter het hotel gedirigeerd en daar vandaan kunnen de spelers en staf direct de benedenzaal in. Ze worden opgevangen door het hotelpersoneel. Aan de lengtekant staat een buffet met hapjes en drank klaar. Stefan blijft daar nog wat vandaan. Hij is misselijk. Wisselt een blik van verstandhouding met de coach. In de zaal vormen zich kleine groepjes. Geanimeerd is de stemming

niet. Voor Kaiserslautern is het bijna een protocollaire verplichting. Bij de Oost-Duitsers is de stemming tot beneden het nulpunt gedaald. Officials van beide clubs zijn beleefd met elkaar in gesprek. Voor de spelers is dat heel anders. Lusteloos hangen ze rond. Het is inmiddels half elf. Tijd voor eten is eigenlijk voorbij. Stefan kijkt om zich heen en besluit naar boven te gaan. Het is genoeg. Zonder iemand aan te kijken, verlaat hij de zaal, en pakt de lift naar de hotelkamer. Hij ploft op bed, Mathias is er nog niet. Hij is rusteloos. Hij pakt het visitekaartje in de hand en bekijkt het

Peter R. Steffendorff
Begeleider scheidsrechters
Bundesliga FC Kaiserslautern
Fritz Walter Straße 1
67663 Kaiserslautern
Telefoon 49 180 318842

Hij loopt naar het bureau. De grijze telefoon. Zou hij? Hij pakt aarzelend de hoorn van de haak. Een zoemtoon. Druk eerst een nul. Maar nee, Steffendorff is natuurlijk nu niet hier te bereiken. Is ook tegen de afspraak om contacten te leggen. Snel legt Stefan de hoorn weer op de haak. Mathias komt luidruchtig binnen. Gooit pakje sigaretten op bed, 'en wat nu, nog vrouwen bestellen?' Stefan knikt en wijst naar de telefoon. Mathias grijpt de hoorn,

toetst de nul, luistert, 'krijg geen kiestoon. Lijkt wel afgesloten. Klotezooi.' Stefan lacht, 'ik ga nog even naar beneden, kijken of er nog iets te beleven is.' Mathias reageert niet. Beneden is het veel rustiger geworden. Stefan vraagt bij de receptie, 'klopt het dat de telefoon niet werkt?' 'Zeker' zegt de receptioniste, 'alle telefoons in de kamers van de voetballers zijn afgesloten.' Verbaasd draait Stefan zich om. Er valt hem op hoe nauwlettend de bewaking is. Er valt niet aan te denken om nu zonder begeleiding naar buiten te gaan. Hij ziet geen enkele medespeler.

Berlijn, 7 april 1987 Normannenstraße

Hij schenkt zich nog een klein glaasje Korn in. Het is kwart voor elf. In Haus I, aan de Normannenstraße Berlijn is het stil. Hij gaat niet altijd naar huis. Kan hier ook blijven slapen. Peinzend bezieet hij de twee zwarte telefoons op zijn bureau. Hij doet wel eens een spelletje. Dan wedt hij met zichzelf welke van de twee het eerst overgaat. Ja, je moet toch wat. Een staat met 17 miljoen inwoners controleren is een hele opgave. Maar daar zijn toch ook dag en nacht zo'n 250 duizend medewerkers voor in touw. Delegeren, daar gaat het om. En op sommige belangrijke kwesties let je wat meer. Hij staat op en rekt zich uit. Opent de deur naar de gang. Verdraaid stil hier in het hart van de veiligheid van de DDR. Het socialisme wordt wel erg aan zichzelf overgelaten. Nee, sterker nog, het socialisme in de DDR is vanavond een gevoelige slag toegebracht. Het was goed dat de voorraad Korn juist op peil was gebracht. Met de lege glaasjes kan inmiddels de score worden nagebootst. Ja, zo kun je jezelf pijnigen. Even pissen, en dan naar het slaapvertrek? Hij verzet een vlaggetje op het bureau, staat op, laat een boer en loopt de kamer uit. Dan gaat de telefoon.....Nijdig hard en schel. Het is het linker toestel. Snel neemt hij op. Nooit noemt hij zijn naam aan de telefoon. Hij volstaat met Hallo. Niemand belt dit nummer en verwacht de

groenteboer. Ongeduldig wipt hij op de stoel. De andere kant van het verhaal bevalt hem niet. Dat is heel duidelijk. Hij is niet de man van de interactie. Hij dicteert aanwijzingen. 'Laat de vaart erin blijven. Ja, en die extra mannen in de bus. Organiseer eromheen. Dit schiet zo niet op. Spoor onze man nog meer aan. Het moet gebeuren. Laat geen mogelijkheid onbeproefd. Morgenochtend graag rapportage.' Hij luistert niet naar het antwoord. Hij smakt de hoorn op de haak. Nieuw glaasje, Korn en een grote teug. Nieuw glaasje, Korn en een teug. Hij pakt een klein briefje van zijn bureau, daarop staat

Van Erich H.

Aan Erich M.

Intern onderzoek naar malversaties en corruptie gestart. Ik zet alle noodzakelijke middelen in. Dat je het weet.

Kameraadschappelijke groet

Hij peinst. En denkt, de partij gaat voor alles. Hij glimlacht.

Kaiserslautern, 7 april 1987

Stefan neemt plaats aan de bar. Bestelt een literglas bier. Na een kleine inzinking eerder vanavond smaakt het nu weer goed. Vreemd, met het verstrijken van de tijd verdwijnt de vermoeidheid. Dit is prettig zo. Alleen aan de bar zitten. Drinken en rondkijken. Geen voetbal lui meer te bekennen. De bar in het hotel is bijna leeg. Het is ook al ver na elf uur. Hij laat de afgelopen dag de revue passeren. Ja, hij had een plan. Het ontbrak hem aan moed en vindingrijkheid. En, een tegenvaller was toch het meereizen van de mannen in pak. Stom eigenlijk. Was wel te voorzien geweest. De begeleiding is nauwgezet en precies geregeld. Het komt erop aan nu goed na te denken over het juiste moment. Stefan tracht zich voor te stellen hoe de dag morgen gaat verlopen. Voortdurend schuift daar echter een schaduw voor. Hij kan zich niet echt een beeld vormen. Nog maar een groot glas.

‘Gaat ie goed?’ Naast hem schuift de scheidsrechter begeleider. Stefan wenkt de vrouw achter de bar, nog maar een grote bier voor deze heer. Hij kijkt naar hoe de vrouw een biertje tapt. Peter Steffendorff proost met hem. ‘Gaat wel goed’ zegt Stefan, ‘volgens mij zit ik me te bedrinken.’ ‘Verbaast me niet, na zo’n nederlaag.’ Steffendorff grijnst wat besmuikt. Stefan zwijgt. ‘Wat heeft een topspeler uit de Oberliga nodig om naar de Bundesliga te komen?’

Steffendorff vuurt de vraag direct af. Stefan negeert de vraag. En stelt de tegenvraag, 'waarom interesseer je je zo voor mij?' 'Ik vraag me af hoe het is om in de DDR te voetballen.' 'Dat kan ik je vertellen, er zijn 2 keer 11 spelers in het veld, twee doelen, en wie de meeste goals scoort tussen die palen, wint de wedstrijd.' De mannen drinken zwijgend, het gesprek stopt. 'Ik zie wel mogelijkheden voor jou hier in West-Duitsland', zegt Steffendorff uiteindelijk. 'Nog wat drinken?', vraagt Stefan. 'Kleine borrel graag, anders wordt het bloedgehalte in het vocht te laag.' Stefan bestelt twee kleine borrels, Schnapps en slaat zelf snel één achterover. Het drinktempo neemt toe, het gesprek wordt onsamenhangend. De verzameling glaasjes dijt uit. Steffendorff volhardt in het vragen naar de toekomstplannen van Stefan. Er is ondanks alle drank nog een zekere mate van waakzaamheid in het bewustzijn van Stefan. Het is het kleine restje wantrouwen dat hem op de been houdt, tot nu toe. Het is zo verleidelijk alle kaarten op tafel te leggen. De klok nadert drie uur. Beide heren hebben een lager niveau van bewustzijn bereikt. Steffendorff verlaat de kruk, probeert de openstaande rekening aan de bar te voldoen. Dat gaat niet gemakkelijk. Stefan schiet te hulp. De bekwame dame achter de bar stelt voor dat ze een taxi belt. 'Met de eigen auto is het niet verantwoord.' Steffendorff protesteert zwakjes, maar legt zich

neer bij de onvermijdelijke feiten. Stefan noteert het adres van Steffendorff en wacht tot de taxichauffeur binnenkomt. Hij wenkt hem en zegt, 'dit is het adres, geef mij het bonnetje, ik betaal hier wel.' De taxichauffeur schrijft de bon uit, legt deze op de bar, knipoogt naar Stefan en begeleidt Steffendorff tot in de taxi. Stefan kijkt de auto na, Taxi Lange Kaiserslautern. Hij is aangeschoten, zijn gedachten onsamenhangend, maar op een vreemde manier ook scherp. Hij is over een drempel heen waarvan hij zich het bestaan niet bewust was. In zijn broekzak knijpt hij het kaartje van Peter R. Steffendorff fijn. Hij pakt de lift. Mathias is in diepe slaap, de deur is niet afgesloten.

Kaiserslautern, 8 April 1987

Het ontbijt in het hotel staat gereed. Om acht uur is het beneden verzamelen. En een uur later vertrekt de bus. De teambegeleider zegt bij het ontbijt dat de bus direct doorrijdt naar Berlijn. Er is anders dan verwacht geen uitgebreide tussenstop in Gießen om te shoppen. Enkel zal daar in de buurt een wegrestaurant worden aangedaan. De spelers bergen de sporttassen op in het bagageruim. Mathias ploft achter in de bus. Hij heeft vaag gemerkt dat Stefan laat op de kamer terug was. Er speelt iets. Maar hij kan niet goed de vinger erop leggen wat dat is. De bus vult zich. De stemming is gelaten. Als één van de laatsten komt de coach binnen. Klaus ziet er niet goed uit. Doorwaakte nacht, alcohol, stress, wie zal het zeggen. Bij thuiskomst zal eerst zijn hoofd op het hakblok liggen. Of valt dat mee? Frank start de bus. Het hotel verdwijnt langzaam uit zicht.

Het is druk in Kaiserslautern. Veel uitgaand verkeer. De bus voegt zich daarin. Frank schakelt soepel en houdt ook een oogje in het zeil op de situatie in de bus. De buschauffeur is precies op de hoogte van de gevoelstemperatuur. Nou, die is vrij laag. Geen muzikje nu. Te vroeg en te haaks op de gevoelens van de meeste passagiers. Frank weet waar hij aan toe is. De mannen in pak sluiten geruisloos en bijna onzichtbaar aan. Diep in zichzelf grinnikt Frank. Hij

rijdt waarschijnlijk de best beveiligde bus in de Bondsrepubliek nu. 'Coach, wat gaat er thuis gebeuren?' Mathias staat bij Klaus Werner. Klaus trekt de schouders op, 'geen idee. Dit wordt ons niet in dank afgenomen. Had liever een kleine nederlaag of gelijkspel gehad. Dit is te groot.' En dan lachend, 'ik denk dat we opgewacht worden.'

Norbert Wagner, verderop in de bus, kijkt mismoedig uit het raam. Zijn opgeruimde karakter heeft een butts opgelopen. Ook heeft hij gisteren te veel gerookt. Zijn keel voelt als een hooischoor. Drinken spoelt dat niet meer weg. Hij durft niet te denken aan de thuiskomst in Berlijn. Ja, lekker om thuis te zijn. Maar op het Sportforum? Onwillekeurig tast hij naar zijn sigaretten. Toch maar niet in de bus. Stefan zit voorin. Praat met Frank. 'Niet naar Gießen dus, maar waar wel heen.' Frank draait zwaar aan het stuur, 'daar in de buurt, een wegrestaurant, in Fernwald. Is verder weinig te doen, denk ik. Dat zal de bedoeling zijn. Orders van hogerhand.' Stefan knikt. De bus krijgt meer vaart. Kaiserslautern wordt verlaten. Het asfalt wordt weggedraaid onder de tollende wielen. Eentonige rit. Stefan is alert. Hij voelt nog de naweeën van een lange en zware nacht. Maar de helderheid is ook gebleven. Hij is scherp en rustig. En weet wat hem te doen staat. Over twee uur ongeveer. Als de afgesproken boodschap is doorgekomen. Zijn overjas ligt naast hem op de stoel. Dat is prettig. Die heeft hij bij zich. Het is

bewolkt, beetje regenachtig weer. Gießen. Nog nooit van gehoord. Het landschap onderweg is weinig spectaculair. Licht golvend, nog weinig groen gekleurd. Op de A5 is niet heel veel verkeer. Vanaf de afslag Fernwald en Gießen wordt het zeer rustig. De bus zwaait de snelweg af en rijdt de weg naar Gießen op. Dan scherp naar rechts en daar is Fernwald. Een onbeduidend klein dorp met een groot wegrestaurant aan de noordzijde. Moeiteloos rijdt Frank de bus daarheen. Zwierig brengt hij de bus tot stilstand op de grote parkeerplaats. Het is een bedrijvig restaurant.

‘Hier tijd om koffie te drinken’, zegt de teambegeleider. ‘Over een half uur vertrekken we weer.’ Stefan kijkt naar buiten. Wat een godverlaten plek. Je zou denken, onmogelijk om hier op avontuur te gaan. Hij staat traag op, passeert buiten de bus de mannen in pak, het lijken er wel meer te zijn, en gaat richting restaurant. Hij sluit aan in de rij, stoot Norbert aan en zegt, ‘neem jij een koffie voor mij mee’? Norbert knikt, en Stefan gaat naar een raam in de hoek van het restaurant. Dat biedt een breed uitzicht op de parkeerplaats. Nu moet alles goed gaan. Uit zijn rechterooghoek neemt hij waar dat Norbert met koffie naar hem toeloopt. Hij houdt een plaatsje vrij op de bank. Schuift iets op. Zijn linkerooghoek neemt beweging waar op de parkeerplaats. Een golf van angst welt op. Zijn mond wordt droog. Dit is het moment van de waarheid. Hij

wacht tot Norbert naast hem plaatsneemt. Mannen in pak staan verspreid in het restaurant. Schenken geen speciale aandacht aan de uitgang. Er zijn weinig realistische opties om hier te vertrekken. Inmiddels zijn zo'n tien minuten verstreken. De komende tien zijn bepalend. Stefan neemt een slok koffie, staat op en zegt tegen Norbert 'even pissen.' Norbert reageert ternauwernood maar begripvol. Stefan staat op, kijkt naar waar het toilet is en loopt daar nonchalant heen. Ja, nu moet het gebeuren. Hij probeert rustig te ademen. Hij gaat de toiletruimte binnen, een lange ruimte met drie urinoirs en twee toiletten. Hij is daar alleen. Hij beschouwt de ruimte en ziet geen deur die direct naar buiten leidt. Enkel een klein raam waar hij niet doorheen kan. Hij laat warm water stromen en gooit een plens tegen zijn hoofd aan. Duwt tegen zijn neus, kwetsbare plek. Dat bleek gisteren ook na een botsing met de doelman van Kaiserslautern. Het bloeden begint ook nu weer. Hij droogt zijn gezicht, pakt een stapel tissues en gaat terug naar het restaurant. Hij loopt snel langs de tafel van Norbert en zegt, 'even stelpen in de bus, ik ga alvast.' Tegen Frank, die vlakbij de deur zit, zegt Stefan, 'kan ik zo de bus in?' Frank knikt, zegt bezorgd, 'moet ik even mee?' Stefan schudt van nee, en loopt met zijn neus verpakt in tissue langs de mannen in pak. Eén van hen maakt aanstalten mee te lopen. Frank staat op en zegt 'hij redt zich wel, ik ga zo ook naar de bus.'

Het pak aarzelt een luttele seconde en haalt dan de schouders op. Stefan opent de deur en beweegt resoluut naar de bus. Deze staat redelijk in zicht, het toeval wil dat een grote transportauto net het parkeerterrein oprijdt. Deze schuift tussen het restaurant en de bus. Stefan taxeert de situatie en sprint gelijk op met de transportauto naar het korte einde van het parkeerterrein. Hij opent het portier van de gereedstaande wagen, springt achterin, en zegt met dichtgeknepen keel, 'wegwezen hier!' 'Zoiets dacht ik al', zegt de bekende man achter het stuur koelbloedig, schakelt in de eerste versnelling en rijdt langs de lange zijde van het restaurant het terrein af. Stefan duikt naar beneden. Norbert kijkt op van zijn koffie en ziet een geel verlicht bord Taxi Lange wegrijden. Hij slaakt een diepe zucht. Stefan zit verstijfd van angst in de taxi. Nauwelijks in staat om te praten. Hij ziet hoe het restaurant langzamerhand verdwijnt. 'Naar Kaiserslautern, dat weet je, maar niet langs de A5, neem kleinere wegen.' De taxichauffeur sust, 'geen paniek, dat komt goed. Begreep de boodschap gisteren vrij snel. Dat dit zo moet..... Ben de bus op afstand gevolgd.' Stefan is doodsbang en kan amper praten. Hij slikt zijn angst weg, dieper zijn keel in, daar komt alleen hoog stemgeluid uit nu. Hij heeft allerlei angstvisioenen. Dat er een wagen naast hen komt rijden. Dat de taxi klem wordt gereden. Dat hij wordt meegenomen door mannen in pak. Zijn leven trekt

als een wildwaterbaan aan hem voorbij. Dit is totale paniek. Gelukkig bewaart de taxichauffeur zijn kalmte. 'Er kan je niets gebeuren. Eerst naar Kaiserslautern. Denk naar een hotel.' Stefan zwijgt. De taxichauffeur stuurt bedachtzaam over kleinere wegen. Het is een stevige rit. Hij begrijpt de angst van Stefan, maar verwacht in de Bondsrepubliek geen wilde achtervolgingen of ontvoeringen. Waarom ging hij in op het bondig geschrevene op het papiertje met adres van die dronkaard gisteravond? Niet echt logisch. Natuurlijk wist hij wie hem dat papiertje in de hand duwde. Natuurlijk was hij voorbereid. Hij wist ook van de oefenwedstrijd van de FCK. Eén en één is twee, al was het gisteravond 4-1. Ook begreep hij direct dat het hier om een achterblijven in de Bondsrepubliek ging. En was het vandaag betrekkelijk eenvoudig de bus op afstand te volgen. Onbekend was hoe het zou gaan bij een stop, ergens onderweg. Dat was voor hem afwachten. Het ging wonderwel. Maar het is nu niet verstandig rechtstreeks naar de Betzenberg te rijden. Ongetwijfeld volgen tegenacties. Loopt hijzelf nog risico? Hebben ze een nummerbord genoteerd? Hier is hij wat onbesuisd ingestapt. De baas had minder zorgen. Maar die heeft sowieso wel lef. Aan de andere kant is het ook bizar dat een voetballer zo behandeld wordt. Niet vrij is om te gaan en staan waar hij wil.

Nee, dat is onaanvaardbaar. Joachim Fest is ondanks alle onzekerheid, en hij betreedt een nieuw terrein door deze actie, ervan overtuigd dat dit het juiste is. Maar, niet naar de Betzenberg. Als de andere kant snel reageert, richt ze de aandacht natuurlijk direct op de FCK. Nee, daar niet heen, eerst ergens anders een tijdelijk plekje zoeken. Anoniem hotel. Die vent moet een tijdje binnenblijven. Waait de storm wat over. Want dit wordt heftig. Ondanks alles kijkt Joachim geregeld in de achteruitkijkspiegel. Hij wordt aangestoken door de grote angsten van Stefan. Hotel, hotel. Koortsachtig denkt Joachim na. We hebben even tijd. Maar in Kaiserslautern moet ik direct daar naar toe. Achteruitkijkspiegel. Niets te zien. Kan toch ook niet? Gedachten jagen door zijn hoofd. Op de een of andere manier heeft de snelheid van de gebeurtenissen hem overvallen. Hij moet ervoor zorgen dat hij de gebeurtenissen de baas blijft. Hij kijkt naar de achterbank. Daar ligt Stefan die nog steeds niet naar buiten durft te kijken. De mobilfoon ruist, Joachim reageert niet. Hij heeft zich nog niet aangemeld voor deze ochtend. De baas weet ervan. Behoedzaam stuurt hij de taxi richting Kaiserslautern. Beter maar een westelijke toegangsweg kiezen. Joachim rijdt na een uur of twee om Kaiserslautern heen en benadert nu de stad vanaf het westen. Nu nadenken over een klein

anoniem hotel. Deze vent moet uit de klauwen van de mannen in pak blijven.

Fernwald, 8 april 1987

De taferelen in het wegrestaurant te Fernwald zijn nauwelijks ordentelijk te beschrijven. Op het moment dat er aanstalten worden gemaakt om te vertrekken, ontstaat er allereerst onzekerheid. Waar is Stefan? Was hij nou teruggekomen van de bus, of was hij daar gebleven? Heeft iemand hem terug zien komen? Verwarring. Frank, de buschauffeur, zat dicht bij de deur. Maar is even naar het toilet geweest. Weet van niets. Norbert weet alleen dat Stefan met een bloedneus richting uitgang en bus ging. En doet vervolgens nu alsof zijn neus bloedt. De mannen in pak inspecteren het wegrestaurant, maar bemoeien zich niet met de consternatie. Twee begeven zich snel naar de bus. Keren snel terug en het restaurant ondersteboven. Consternatie verspreidt zich als een olievlek. Heel langzaam dringt het besef door dat er iets aan de hand is. Verbijstering, verbazing, een zekere opwinding wisselen elkaar af.

De teambegeleider overlegt haastig met enkele mannen in pak. Hij neemt het woord, 'we blijven binnen, we zoeken dit eerst uit. We weten niet waar Stefan is.' Opgewonden gemompel volgt op deze mededeling. Norbert staat op en loopt naar de coach. 'Iets gezien?' Klaus schudt van nee. Hij kijkt naar de mannen in pak die zich verspreiden. Twee gaan naar het parkeerterrein en speuren in de

omgeving van de bus. Enkele minuten verstrijken. Mathias zakt uitgeblust op een bank neer. Zijn voorgevoel. Dan is er toch iets gebeurd. Het ging dus om Stefan. Hij kon dat voorgevoel nooit scherp krijgen. Maar nu. Met kleine schokjes dringt de onomkeerbaarheid van het gebeurde tot Mathias door. Ontzet kijkt hij uit het raam. In de eerste instantie denk je aan het team, en het mogelijke gemis van een goede speler. Maar al snel dringt door dat er nog veel verstrekkender gevolgen zijn. Ruim een etmaal geleden reed hij de Zechliner Straße in. Zijn keel knijpt dicht. Ingrid en Elsa. Ingrid is zich nog van niets bewust. Rekent erop dat de bus zo rond vier uur vanmiddag terug in Berlijn is. Dat zal een klap zijn. Of is hij nu te overhaast? Mathias is zoals hij speelt. Sceptisch, heeft weinig illusies. En dat is ook hoe hij zich nu opstelt. Eigenlijk weet hij heel snel wat er is gebeurd. Stefan knijpt er tussenuit. Maar hoe? Vol onbegrip kijkt Mathias om zich heen. Die vent van gisteravond in het stadion? Die hardos. Waar Stefan mee smoesde. Het is verdomd brutaal dan. Maar, hoe is dat gegaan? Hoe kom je uit zo'n godvergeten oord weg? Stefan moet hulp hebben gehad. Mathias kijkt om zich heen. Van iemand van hier? Wat onwaarschijnlijk. Hij loopt naar de coach, 'zullen we naar de bus gaan?' Klaus kijkt om zich heen en wenkt een man in pak. Ze overleggen en gaan naar de teambegeleider Markus Cramer. Kort overleg, snel

overeenstemming. Markus geeft het signaal, 'we gaan naar de bus.' Langzaam en in verwarde staat begeeft de stoet spelers, begeleiders zich naar de bus. Nog steeds lichtelijk verdoofd. Het is ruim honderd meter lopen. Het is een gedisciplineerde groep nu. Het wordt stiller. Iedereen kijkt om zich heen. Alsof Stefan plots op kan duiken. Maar dat is een illusie. De verpletterende realiteit daalt langzaam op iedereen neer. Een medespeler is er tussenuit geknepen. Dat zal gevolgen voor de hele ploeg hebben. De bus vult zich, Frank zit al achter het stuur. Start de bus alvast. Heel snel heeft iedereen een plek gevonden. De plekken naast waar Stefan heeft gezeten blijven leeg. Alsof er nu al afstand is ontstaan. Frank sluit de deuren en een man in pak loopt gedecideerd naar voren. In de bus wordt het doodstil. 'Majoor Scholz' zegt hij bits, 'Hoofdafdeling 2 Staatsveiligheidsdienst. We hebben een verrader in ons midden gehad. Ik verzeker jullie, alles wordt gedaan om hem te vinden. Stefan Warnke zal geen rustig moment meer hebben. En vergeet niet' hij pauzeert even, 'dat hij naast zijn land ook de ploeg, jullie, heeft verraden. Hij laat jullie in de steek, Wij gaan nu direct terug naar Berlijn. Hier zal door enkele medewerkers van de Staatsveiligheidsdienst verder worden gezocht. De nodige maatregelen zullen worden getroffen.' Vooral deze laatste toevoeging, de nodige maatregelen zullen worden getroffen, slaat in als

een bom. Wat houdt dat in? Klaus Werner tast naar zijn kleine flesje drank in zijn binnenzak. Intimidatie denkt hij. Intimidatie. Handelsmerk van deze republiek. Maar goed, dit was het dus. Moet het op deze manier? Zwijgend kijkt hij naar buiten. De parkeerplaats glijdt langzaam weg. Hij probeert wedstrijd en avond terug in herinnering te halen. De beelden zijn vaag.

Berlijn, 8 april 1987 Normannenstraße

De grote kamer op de tweede verdieping aan de Normannenstraße Berlijn is leeg. Het linker toestel rinkelt. Niemand neemt op. Waarom is het hier zo uitgestorven? Het is twaalf uur in de middag. Op de gang van de tweede verdieping heerst er echter grote bedrijvigheid. Op meerdere kamers rinkelen telefoons. Deuren openen en sluiten. De deur van de grote kamer wordt geopend, de bewoner stormt binnen. Hij is te laat voor de telefoon. Maar direct daarna gaat het rechter toestel over. Ruw pakt hij de hoorn van de haak. 'Ja.' Hij luistert ongeduldig. 'Geen sprake van. We moeten snel handelen. Er is niet veel tijd. Dit is een grove belediging. We moeten alle middelen inzetten. Er is een team onderweg naar de Zechliner Straße, zijn woonhuis. Alles moet overhoop daar. Moeder en dochter uit elkaar. Onze man in Kaiserslautern wordt nu gebeld. Wat is daar verdomme misgegaan? We hadden het onder controle, het winkelen in Gießen ging toch niet door, en dit was een onmogelijke plek om te verdwijnen.' De man pulkt in zijn oor. Geen appetijtelijke man. Breed, bijna platgeslagen gezicht, kort stoppelig donker haar, bokseersneus en harde mond. Zijn oren steken breed uit en zijn ogen verraden weinig emotie. Gevoelloze diepe grijze ogen, zonder tinteling. Wenkbrauwen groot, dik en borstelig. Zijn huid ligt rimpelig gevouwen over zijn gezicht. Dit is